

Universitats, 2: estudiants

“I si triomfa una imatge de la universitat com a simple maquinària productora de professionals, i un model d'estudiant com a individu que defineix la seua vida únicament en termes d'adequació implacable al mercat de treball. Trista cosa serà la universitat, i més trista encara serà la societat que la manté i la nodreix, si aquest model acaba sent l'únic vàlid.”

Potser també oblidem massa fàcilment que la universitat, en els seus orígens i durant segles i segles (fins el XIX, quan s'estén el “model francès” funcional i centralitzat), ha estat una corporació de professors i estudiants en la qual el component més singular i visible no era el primer sinó el segon. Una ciutat universitària, per tant, no era sobretot una ciutat de professors sinó una ciutat d'estudiants, i aquests eren l'element dinàmic que tenia una presència viva i distintiva i donava una coloració especial a la vida pública. Fins el punt que, tornant al nostre més antic *Studium Generale*, els estatuts de la Universitat de Lleida estableixen que el rector serà un jove batxiller, menor de vint-i-dos anys, elegit pels representants de les diferents nacions (aragonesos, catalans i valencians) que componien el cos de l'alumnat. Els estudiants, doncs, tant o més que els professors, han estat els protagonistes històrics de les universitats europees i de llur funció intermediària entre la ciència i el coneixement d'un costat i la societat de l'altre. Els estudiants amb els seus col·legis, la vestimenta distinta o un aire i una aparença inconfusibles, els desplaçaments de ciutat en ciutat i de país, són els qui han creat, més que ningú, aquella imatge atractiva de la cultura i de l'estudi, i aquell sentit de tolerància, de llibertat (fins i tot de llibertat de costums) i de superació de les fronteres nacionals o polítiques, que constitueixen una de les aportacions més sòlides de la institució universitària a la mateixa existència i substància d'Europa tal com ens agrada imaginar-la.

I tampoc no sé fins a quin punt els estudiants actuals, sovint preocupats sobretot per les “eixides de la carrera” i per poca cosa més (víctimes, en definitiva, d'un sistema que ells no han establert, però en el qual han de trobar un lloc per sobreviure), continuen representant un ferment de la vida social i un element de comunicació entre ciutats, cultures i països com en algun temps passat. La mateixa, inevitable, proliferació d'universitats gairebé en cada capital de província o departament, i en cada població d'algunes desenes de milers d'habitants, ha fet que el component de mobilitat, de relació i d'obertura al món quede progressiva-

ment reduït en l'experiència de l'estudiant universitari. Mai no n'hi haurà prou, per tant, de programes Erasmus o equivalents, de facilitar la mobilitat per tots els mitjans (econòmics i acadèmics), i d'estimular i fer possible la presència pública dels estudiants en el seu entorn social. No és gens reconfortant el fet que, per a una part important de la nostra societat (potser per a la part més “popular”), la imatge arquetípica de l'estudiant universitari és encara la *tuna* cantant “Clavelitos” en algun acte públic, i fins i tot acadèmic. Tanmateix, en temps de crisi, quan la societat necessita una sotragada per eixir d'un estat de paràlisi, o per enfrontar-se al poder repressiu de l'estat, han estat els estudiants, no els clausures o les autoritats acadèmiques, els qui establien aquella connexió dinàmica i de vegades decisiva entre universitat i societat, siga el Maig del 68 i els seus efectes, les protestes contra la guerra del Vietnam, o les vagues i manifestacions durant l'última etapa del franquisme.

Dubte, però, que aquesta interacció dinàmica tinga possibilitats de mantenir-se si acaba triomfant del tot aquest model d'universitat que insistentment se'ns proposa, com a simple centre superior de formació professional (acompanyada, això sí, de la fabricació en sèrie d'articles més o menys acadèmics, fabricació coneguda oficialment amb l'horrible nom de “productivitat científica”). I si triomfa definitivament, per tant, una imatge de la universitat definida com a simple maquinària productora i reproductora de professionals, i un model d'estudiant com a individu que defineix la seua vida —inclosa la mateixa experiència dels anys universitaris— únicament en termes d'adequació implacable al mercat de treball. Trista cosa serà la universitat, i més trista encara serà la societat que la manté i la nodreix, si aquest model acaba sent l'únic vàlid, l'únic al qual tots haurien d'aspirar. Des dels segles medievals fins al nostre, la universitat ha sigut el lloc central on s'ordien i es coneixien aquells valors que van definir els europeus de l'any 1500 i que l'any 2000 són encara irrenunciables: la idea de la naturalesa i la idea de raó, la idea de ciència, la idea de llibertat i sobretot, el concepte i la pràctica del dubte. Per molts anys, doncs, a la meua universitat, no molt santa mare, però mare.